

У разі політичних домовленостей і використання достатніх ресурсів світова мережа СЕС виявиться вузлами «розумної» електричної мережі, яка без втрат потужності та нагрівання кабелів надасть енергію всім споживачам на Землі. Мрії фантастів середини ХХ ст. про енергетичний «рай» на планеті об'єднане людство може здійснити на основі технологій, які існують у даний момент, але мають надто обмежене застосування.

Однак, не треба сподіватися на те, що переможна хода ноотехнологій, нооглобалізація та нооспільство з його мудрим енергетичним забезпеченням стануть дійсністю за кілька років (тобто – так само швидко, як була отримана ядерна бомба після відкриття урану-235). Історія наук і прогресу людства свідчить про існування певного проміжку часу між старими і новими уявленнями, коли й самі прихильники нового можуть помилятися і пропонувати невдалі варіанти. Важливий для сьогоднішнього приклад цього – неправильно визначене поняття «нанотехнології» у Wikipedia і багатьох друкованих виданнях. Ці джерела акцентують малі розміри нанопродуктів, але *ігнорують природу процесу* їхнього виготовлення. Ситуація дуже подібна до пропозиції називати технології з пошиття одягу «сантиметровими», а у транспортній сфері перейти виключно на «кілометротехнології». Треба нагадати про те, що чимало нанопродуктів уміли виготовляти алхіміки і ремісники минулих сторіч (приклад – індійський булат). У даний момент фулерени і нанотрубки виготовляються надзвичайно шкідливим для біосфери індустріальним способом.

Використання терміну «нанопродукт» стало модою, більше того – ним часто користуються шарлатани для видурювання грошей у довірливих і необізнаних осіб [9]. Однак, сподіватимемося на те, що поняття «нанотехнології» швидко поступиться місцем найпотрібнішому і важливому слову «ноотехнології». Воно та інші слова з «ноо-» допоможуть створити на планеті вдосконалене інформаційне середовище. Це також підвищить якість усіх форсайтних проектів і передбачень, державних планів

і постанов, стратегічних економічних і політичних кроків. Свій внесок у боротьбу з антинауковим наступом у ЗМІ і культурі повинні зробити колективи вищих навчальних закладів України.

Висновки. Мріючи про приєднання до Європейського Союзу, українцям необхідно уважніше дослідити дії ЄС у науковій та освітній сферах. З 2000-го року там виконується *Лісабонський проект* – спроба повернення собі світового лідерства у надвисоких технологіях. Для цього серед школярів розгорнута агітація за вибір ними науково-технологічного потоку в старшій середній школі. Постійно збільшується підготовка молодих науковців, «імпортується» молодь з України, Росії та держав третього світу. ЄС прискорено зменшує технологічне відставання від США.

Україна, сподіваємося, лише тимчасово опинилася поза гроном порівняно успішних у прогресивних наукових дослідженнях держав. Нам треба докласти зусиль до повноцінного партнерства з ЄС у Лісабонському проекті, а пізніше не змарнувати шанс брати участь у геліоелектризації всієї планети. Тут, очевидно, дуже високою буде роль не тільки науковців, а й педагогічних працівників.

Література

1. Гончаров С. Нетрадиционная энергетика – новая реальность или старый миф? / С. Гончаров // Украинская техническая газета. – 2012. – №47(252), 27 ноября. – С. 6.
2. Интервью Е. Каца редактору журнала «Экология и жизнь» А. Самсонову [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecolife.ru/zurnal/articles/8945/10.09.2012>
3. Корсак К. В. Новый термин «ноотехнологии» та успішність форсайтних проектів / К. В. Корсак // Актуальні проблеми науково-технологічної та інноваційної політики в контексті формування загальноєвропейського наукового простору: досвід і перспективи: Матер. XXIII Київ. міжн. симп. з науковозн. і н.-техн. прогнозування, м. Київ, 16–17 червня 2010. – К.: Фенікс, 2010. – С. 357–360.
4. Корсак К. В. Наооснови епохи альтруїзму / К. В. Корсак // Політика і час. – 2005. – №12. – С. 82–88.
5. Корсак К. В. Ноосфера, ноотехнології і вища освіта у XXI ст. / К. В. Корсак // Вища освіта України. – 2010. – №3. – С. 38–46.
6. Корсак К. В. Освітньо-науковий комплекс України і четверта хвиля ноотехнологій / К. В. Корсак // Постметодика. – 2011. – №5. – С. 2–7.
7. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя / Медоуз Д., Рандерс Й., Медоуз Д. / Пер. с англ. – М.: ИКЦ «Академкнига», 2008. – 342 с.
8. Медоуз Д. Х. Пределы роста / Медоуз Д., Рандерс Й., Медоуз Д. – М.: МГУ, 1991; За пределами роста. – М.: Прогресс, Пангея, 1994; Пределы роста. 30 лет спустя. – М.: ИКЦ «Академкнига», 2008.
9. Миросниченко В. Волшебная чаша жизни «Хуа Шен» (Структурированная вода – энергия жизни) / Миросниченко В. // ВВС (Итоги недели: версии, вести, события). – 2009. – №36(454). – С. 15.
10. Моїсеєнко І. Шлях із Армагеддону (відкрите звернення до керівників загальнодержавних закладів, наукових і громадських організацій, релігійних об'єднань) / І. Моїсеєнко // Імідж сучасного педагога. – 2011. – №8–9(117–118). – С. 17–20.
11. Сравнительная стоимость разных видов энергии // Энергия: экономика, техника, экология. – 2011. – №4. – С. 1.

УДК 373.6

Анатолій Самодрин, Любов Поркіна

В. І. ВЕРНАДСЬКИЙ І А. С. МАКАРЕНКО: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ШЛЯХІВ СТВОРЕННЯ РОЗУМНОЇ ШКОЛИ

Анатолій Самодрин, Любов Поркіна. В. И. Вернадский и А. С. Макаренко: концептуализация путей создания разумной школы.

Anatoliy Samodryn, Liubov Porkina. V.I. Vernadsky and A.S. Makarenko: conceptualizing the ways to create an intelligent school.

А Стаття торкається проблем досконалості системи освіти України, трансформації освітнього простору в нову якість – ноосферну, здатності школи ХХІ ст. забезпечувати відповідну соціальну свідомість і нову етику.

А Стаття касається проблем совершенства системи образования Украины, трансформации образовательного пространства в новое качество – ноосферное, способности школы ХХІ в. обеспечивать соответствующее социальное сознание и новую этику.

С The article is devoted to the issues of perfection of the Ukrainian education system, transformation of the educational space into the new quality – the noospheric one, the ability of XXI century school to provide an appropriate social consciousness and a new ethic.

Ключові слова: освіта, профільне навчання, особистість, етика, ноосфера.

Ключевые слова: образование, профильное обучение, личность, этика, ноосфера.

Key words: education, pre-professional study, personality, ethics, noosphere.

Актуальність проблеми. 12 березня 2013 р. виповнюється 150 років від дня народження В. І. Вернадському, а 13 березня – 125 років геніальному педагогу А. С. Макаренку, автору проєктивної педагогіки.

Ювілеї Володимира Івановича і Антона Семеновича відмічаємо в історії як нероздільну нез'єднаність – взаємообумовлене начало – витoki розумної школи (ноосферної).

Думки В. І. Вернадського про перехід біосфери в стан, коли в її складі утворюється ноосфера, набувають усе більшої актуальності й прискіпливої уваги педагогів. Світ стрімко олюднюється, і людина в нім стрімко освічується.

Ноосфера – охоплення біосфери людським розумом з метою забезпечення сталого розвитку ойкумені. Розумна школа – ланка мислячої з посередництвом людини природи. Підкреслимо, що без переносу поняття «ноосфера» в контекст психології навчання практичне застосування поняття «ноосфера» до педагогіки неможливе.

Освітня філософія для XXI ст. в контексті настання ноосфери визначила головну стратегію педагогічної діяльності: спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, вивищення її честі й гідності; ствердження загальнолюдських цінностей для кожного індивідуа, максимальне розкриття потенційних здібностей і можливостей кожної людини на благо піднесення планетарного людства...

Без проєктування і планування (освітня мета, спосіб доставки знань до особистості) ноосфера не зможе ні сама цефалізуватися (цефалізація – від грец. «kerphale – голова» – утворювання голови, в соціології – очолювання, об'єднання розумом) – «принцип Дж. Дана», ні цефалізувати біосферу, тож головне нині для системи освіти – навчити сучасну людину управляти біоконституціями людей, управляти психічною енергією, мисленням у протиположному. А відтак, школа повинна ставати проєктивно-цефалізованим началом – бути розумною в контексті розумного майбутнього.

За В. І. Вернадським, цефалізація ноосфери автоматично викличе цефалізацію біосфери в усьому обсязі (біосфера + ноосфера). Якщо біосфера дійсно стає розумною системою, то людство ступає на дорогу *найстрашнішої війни* – не на життя, а на смерть – війни між людиною і біосферою, кінець якої відомий: перемога буде за біосферою.

У геологічній історії біосфери перед людиною відкривається величезне майбутнє, якщо вона зрозуміє це й не буде застосовувати *свій розум і свою працю* для самознищення – потреба нового усвідомлення особистості в умовах побудови системи «людина – світ». Отже, альтернативи розумної школи не існує!

Ноосферна освіта охоплює інформаційний стан мислячої людини, зорієнтована на створення загального синтезу (синтез синтезу), передбачає включення людської свідомості й людської діяльності в глобальний Універсум, вироблення духовного світу, духовної свободи до самореалізації, відповідальності за свої дії; перетворює науку із засобу технічного прогресу на органічну частину соціального й культурного розвитку, що охоплює не лише

ставлення людини до природи, а й її ставлення до інших людей і до самої себе; забезпечує такий стан мислення, при якому відбувається захоплення біосфери людським розумом із метою забезпечення сталого розвитку ойкумени.

За А.С. Макаренком, *колективність* людської діяльності виникає як прояв потреби *свідомої взаємодії* в умовах окремої особистості, а відтоді – розумної, на протиположному несвідомому – боротьба, розум, хитрість.

На основі колективно розподіленої людської взаємодії (свідомість, совість, розум) збудована вся велич історичних явищ, етика і релігійність, безсмертя особистості...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті обраної теми аналізувались роботи вчених, зокрема: М.О. Бердяєва, В.М. Бехтерева, В.І. Вернадського, М.С. Грушевського, І.А. Зязюна, О.О. Ігнатенка, В.Р. Ільченко, А.С. Макаренка, М.М. Мойсєєва та ін. [1; 2; 3; 5; 6; 7; 10; 11].

У статті стисло подані авторські роздуми з означеної проблеми й окремі висновки [12].

Мета статті: подальша актуалізація проблеми становлення ноосфери в світлі педагогічної науки, вшанування геніальної постаті В.І. Вернадського (1863–1945) у зв'язку з ювілейною датою – саме йому віддаємо належне в цілопокладанні ноосферної освіти – та вшанування педагога світу (рішення ЮНЕСКО, 1988) А.С. Макаренка (1888–1939) – він визначив спосіб педагогічного мислення у XX ст. поряд з Дж. Дьюї, Г. Кершенштейнером, М. Монтесорі.

Через призму їхнього вчення долучимося до сьогодення освіти України і її перспектив...

Основна частина. Організм має справу із середовищем, до якого не тільки він є пристосованим, але й середовище є пристосованим до організму. Енергія організму синхронізована з Космосом, виходить із космосу і туди ж повертається, за виключенням залишеного «реверсного сліду» (артефакт, знак). Єдність людини і природи зумовлює її сутнісні рушійні сили – *пізнавальний інтерес, талант*. Саме *цим* навігатором повинна скеровуватися *сучасна етика*.

Нині відбувається процес змикання історії з біологічними науками, формується *культурологічне мислення*. Починає виявлятися біологічна основа історичного процесу, з часом усе яскравіше висувається спільність закономірностей для різних проявів знання – історичних і біологічних наук, забезпечуючи *принцип єдності всіх людей як закон природи* (за В.І. Вернадським). Освіті належить втілювати це правило як завдання для розуму – космічного прояву еволюціонуючої матерії в складі біосфери. Основа втілення – душа, її просторовість, протяжність, профільність. Профільність – вираження досконалості органічного світу: паралельність перетинів (дифузії) *синхронізмів і діахронізмів* Світу і світу Людини, що народжується Природою, виховується Школою, формується Вчителем і присвоюється Особистістю. Профільність – *спектр* органічної енергії (*трофізм*), синтезованої в актові дії, спрямованої як користь – у цьому її доцільність, є проявом особистісної дії, індивідуального стилю, засобом особистісного, інди-

відуального виміру, переживанням тривалості часу – звідси походить увесь *спектр* профілю і морфологія його «символу». Проголошене вище змушує стверджувати, що профільність має «свою одиницю часу», своє учіння. У синергетиці вона є процесом самоскладання – когерентне хвильове енергетичне узгодження конгруентним способом альтернатив у синергійній фрактальності як добудові *нового* взаємосхожим образом, що розгортається, будуючи простір-час для *цілей* поліморфізму і синхронізму як «ситуативну домінанту» – властивість, переважаючи лише на даний момент [3; 6; 12].

Тому, не моди заради, а користі для і в силу потреб нашого часу, діє чіткої засновки, сформульований науковим авангардом людства на чолі з В.І. Вернадським, й стає на черзі дня для освітян, як завдання забезпечення процесу виробництва «великих особистостей», встановлення природних законів їхньої появи, проектування систем, здатних генерувати творчу працю на рівні свого часу. Екологічний імператив часу вимагає управління біосоціальною енергією – учінням як видом пізнавальної діяльності, спрямованістю на прискорення засвоєння соціального досвіду. Кордони сучасної моралі мають передбачати інтеграцію індивідуальної етики до соціальних задач людства, кооптацію зусиль людини як рух до єдиної культури людства на засадах взаємообумовленості освіти й економіки, нове усвідомлення людини і природи. На цій основі виникає справжня демократія – піднесення соціуму до *рівня знань свого часу* за допомогою освіти – «аксіома Вернадського».

Живий організм школи, освіта в цілому гине, якщо цілеспрямовано і наполегливо прибирати з дороги життєві протиріччя, досягаючи очевидної ясності й простоти. Зупинки розвитку школи не станеться, якщо на мету життя людина дивитиметься *критично* крізь складність біосфери і тих процесів, що, одночасно протидіючи між собою, протікають у ній (людині) й поблизу неї – у біосферному довіклі.

В умовах інформаційно-технологічного суспільства ХХІ ст. стають конкурентами системи освіти й будуть виживати ті, що діють не всупереч, а в згоді з природою, які розглядають людину (геологічно) як складову Природи – перетин антропоцентризму та антропокосмізму (за М.Г. Холодним) [13].

Освіта регіону поступово виражає всю сукупність низки культурних традицій території в напрямі взаємодії з іншими регіонами і субрегіональними утвореннями, а також конкуренцію з іншими регіонами за джерела життя. Регіон і людина – гармонійно наближені системи. Саме та нація, яка сьогодні зможе створити досконалішу освітню систему для регіону, що забезпечить «коеволюцію людини і біосфери» як новий світогляд, стане лідером ХХІ ст. Сьогодні антропогенне навантаження на природу набуло катастрофічних розмірів і через це біосфера в особі людини (особово) має бути спрямована в стан ноосфери (особистісно). При цьому людині належить змінити власну діяльність так, щоб це не виглядало стихійним впливом на природу, а мало конструктивний характер – на основі профільності. Для цього треба модернізувати *систему освіти регіону* насамперед.

Регіон містить самоврядний механізм, елементи

якого взаємозалежні й доповнені механізмом зовнішнього регулювання. Такі якості, як відносна відособленість, цілісність, комплексність, структурованість, підпорядкованість єдиної мети зв'язкам із зовнішнім середовищем, і визначають регіон як складну соціальну систему, що її забезпечує освіта. Шлях до ноосфери регіону розпочинається не лише з освітніх програм, а й технологій навчання, що будуть здатними реалізувати людський ресурс – *мислення*. Щоб навчити сучасну людину управляти розвитком біосфери, необхідно сформулювати ноосферне мислення – розумне ставлення до біосфери, а відтоді проєктивне, цілеспрямоване – культурне [8; 11].

Навчання є стимулом і мотивом учіння, є дієвим фактором життя тоді, коли обґрунтовує не лише наукові поняття й концентрує їх навколо законів, але й формує життєву енергію в напрямі головної ідеї «життя»:

– вкрай необхідно виховувати *сучасне мислення й новий світогляд* для ноосферної людини як стан освіти, що забезпечує новий діалог людини і природи;

– сучасна школа покликана *системно* забезпечувати гармонійний розвиток особистості у процесі профільного навчання й при цьому навчити людину *свідомо діяти*.

Оскільки у земній матерії замкнута деяка величина елементарної свідомості, психічної енергії (в регіології становить фактор антропоїзації території), то для освіти існує завдання спрямувати людину в напрямі стійких траєкторій у ноосфері. У свою чергу, біосфера регіонально структурована, тому *образ регіонального довіклля* – життєвого світу особистості – стає інтегруючим фундаментом, який об'єднує соціо-природничу й частково технологічну та валеологічну освіту школярів засадами природничого, суспільного, етнічного, технологічного довіклля [7; 12].

Найвидатніші досягнення науково-технічного прогресу обернулися катастрофічними наслідками для людини. Вирішення їх без опори на *моральну* складову людського існування неможливе, оскільки *інтелект, не наповнений, не пронизаний моральністю, моральними цінностями, здатний зруйнувати не тільки навколишній світ, а й сам себе* [9].

Аналіз педагогічної спадщини теоретиків і практиків указує на правило, певний *етичний імператив* – сукупний педагогічний вплив із боку даної території (регіону), який необхідно враховувати при побудові системи навчання як *принцип доброчинності для сукупної освітньої системи регіону*:

1. *Земля* – це вічний епос, що пишеться всіма поколіннями кращих талантів – сродників, це джерело невичерпного гуманізму. Життєве кредо вчителя – рух до захисту землі й природи.

2. Довкілля – *середовище життя*, з яким жива істота пов'язана обміном речовини, енергії, інформації. Необхідно навчити сучасну людину управляти розвитком біосфери, при цьому змінити власну діяльність так, щоб це не виглядало стихійним впливом на природу, а мало конструктивний характер.

3. Завдання школи – служіння людині, *відкриття в учнях їхньої власної природної схильності до діяльності*.

4. *Навчання* є стимулом і мотивом учіння, є дієвим фактором життя тоді, коли *формує життєву енергію* в напрямі головної ідеї «життя».

5. *Учіння* забезпечується впровадженням у навчання системи освітніх траєкторій – *перспективних ліній у вихованні й розвитку окремого індивіда*, так і людського соціуму, що передбачає наявність знань, а також умінь, навичок і трудових орієнтацій.

6. *Система освіти діє як інститут піднесення духовних сил особистості* працюю на благо інших людей, де добро виховується добром, де панує принцип оберігання дитячого серця від болю й страждань, коли як найвища демократична цінність розглядається гордість, недоторканість особистої *честі* учня, його власна думка, його особистий погляд на все.

7. *Життєві досягнення учнів* зумовлюються напруженою працею саморозвитку власних здібностей упродовж усього життя з розв'язанням суперечностей *хвибної паралельності знання й реальності*.

8. Процес *соціалізації регіонально-об'єктивованого навчання здійснюється неперервно зусиллями освітньої системи регіону* з метою формування нових соціальних відносин в епоху селекціонування соціальних інститутів [3; 5; 7; 8; 10; 12].

Проблема загального формування особистісних якостей була центральною в практично-пошуковій діяльності А.С. Макаренка. Він довів, що суспільна значущість кожного окремого індивіда в структурі цілісної людської спільноти визначається насамперед тим, наскільки він здатний плідно долучитися до суспільно-політичного життя та як він підготовлений своїм соціумом до цього процесу. Досвід *колективності в житті* є не тільки досвідом суспільства з іншими людьми, а й дуже складним досвідом *доцільних колективних спрямувань*, серед яких найзначніше місце займають принципи розпорядження, обговорення, підпорядкування більшості, підпорядкування товариша товаришу, відповідальності й узгодженості (взаємодія: синхронно, діахронно, взаємодоповнено).

Мета індивідуального виховання (сьогодні – профільного) полягає у визначенні перспектив розвитку здібностей людини, формуванні її характеру, відповідальності за справу. За А.С. Макаренком, педагог мусить намагатися виділити те цінне, чим кожна особистість спроможна збагатити колектив (спільну справу). Одна з проблем, яку постійно відстоював Антон Семенович у своїй педагогічній праці і яку аргументовано прогнозував на майбутнє, – це проблема *основних цінностей* навчання й виховання молоді, ключових компетенцій професіонала. Пізнання вихованця повинно прийти до вихователя не в процесі байдужого його вивчення, а тільки в процесі *спільної з ним роботи* як найактивнішої допомоги йому в досягненні *поставленої мети* (сродний труд – Г.С. Сковорода, педагогіка добра – І.А. Язюн). За А.С. Макаренком, педагогічна наука і практика постійно мають орієнтуватися на *завтрашній день*, прогнозувати і проектувати якості нової людини, випереджати суспільні запити на *людську творчість*. Свої міркування щодо цього він сконцентрував у змістовому наповненні авторської ідеї про «випереджальне виховання»,

реалізація якого забезпечується через *систему перспективних ліній у вихованні й розвитку окремого індивіда та людського соціуму*. Сьогодні – це профільно-диференційована школа.

Школа ХХІ ст. прагне системно забезпечувати гармонійний розвиток особистості у процесі профільного навчання й при цьому навчити людину свідомо діяти (відповідно, паралельно, гармонійно, споріднено). Система такого навчання в умовах регіону передбачає розвиток особистості, здійснюючи, прагнучи побудувати індивідуальний профіль як опорну хвилю навчальним профілем – предметною хвилею, споріднено «посилити» новий образ (освітня мета) як здобуток особистості.

У процесі гармонізованого міжсередовищного навчання людина, пізнаючи геопростір, формує його відображення у власній свідомості та організації господарської діяльності на даній території. Наука в складі освіти допомагає їй власну діяльність спрямовувати в напрямі культурно-господарської еволюції, що призводить до становлення антропосфери регіону, а потім і регіональної клітини ноосфери, забезпеченої системою освіти. Вся навколишня дійсність становить область визначення, множину всіх образів відображення – образ образів (область зображення). Якщо в цих областях елементи попарно відповідні, то відображення є взаємодозначним. У природі існують ін'єктивні (нерівнопотужні) та бієктивні (рівнопотужні) відображення (Г. Вунш). Кожному елементу матерії іманентно притаманна властивість активності, що виявляється в спрямованості до *самозбереження*. Такою ж ознакою наділене й регіональне утворення за умови, коли регіональний соціум має точне відображення регіону як біосферної області. Поняття «інформації» є спільним як для живої, так і для «неживої» природи. Для встановлення інформації про даний регіон, потрібно мати уяву про сусідів – оточуючі регіони, особливо – що стосується території, близької до кордонів регіону. Як наслідок, система освіти регіону прагне відібрати такий зміст освіти, який для її самозбереження і розвитку є значущим, дозволяє побудову управління, що забезпечує найадекватнішу поведінку системи (адаптивне управління – Г.В. Єльнікова). У той же час, виживають ті системи, які містять внутрішні протиріччя і наділені «пам'яттю» про самозбереження. Відображенням є механізм, завдяки якому об'єкт перетворює зовнішні детермінуючі фактори в моменти власного самовизначення. Відображенню притаманний каркас (структура) і процесуальний набір (система). Для особистості дискретність мисленнєвого відображення визначає дискретність сприйняття, виокремлення окремих об'єктів на загальному фоні. У процесі діяльності суспільство «тисне на природне середовище, частково його перетворює і вводить у нього свою організацію – навантажує і перевантажує». Перевантаження середовища спричиняють накопичення певної інформації, що призводить до зворотного сигналу на вдосконалення. У разі, коли система освіти діє поза системою «регіон», виникає внутрішня напруга між елементами системи – система освіти починає «шукати сама себе» як рух до

спрощення. У випадку, коли ця система забезпечена достовірною інформацією про власний розвиток, спрощення відбувається природовідповідно, квазі-стабільно [8, с. 27–31]. В іншому випадку – спонтанно, стрибками, революційно.

Олюднена навколишня природа суб'єктивується, «заховуючи в людину», в її ДНК-ову сутність довкілля – красу, істину, добро. Цьому сприяє процес регіонально-об'єктивованої навчальної діяльності – відповідної етики. Границі чисто емпіричного пізнання обмежені неможливістю охоплення складних систем відповідним виміром і неможливістю проникнення при цьому в глибинну сутність явищ. Тоді настає час «педагогіки серця», діє «закон серця»...

Отже, особистість об'єктивується у своєму довкіллі, олюднюючи як навколишню природу, так і природу власної душі. Соціуму, як і людині, дуже важко прикидатися іншим: на це витрачається надто багато енергії, необхідної для найважливіших справ. На подолання такого стану спрямована освітня функція країни, продуктивність якої для сучасного життя є недостатньою – Україну продовжують залишати фахівці, демографічна криза не вщухає. В Україні відбуваються часткові реформи, що не передбачають планування розвитку територій з урахуванням процесу модернізації системи освіти в умовах природних (біосферних) регіонів, реформа освіти запізнюється. Такий стан нівелює як саму ідею модернізації соціально-економічної системи (продуктивна діяльність), так і функцію школи – як вищої, так і середньої (продуктивна діяльність). Нині маємо справу з досить розбалансованим соціальним процесом на периферії, де зникає сільське населення невмілим менеджментом буквально «змітається» з рідних земель, поповнюючи маргінальні страти населення європейських країн, розкриваючи обійми неокочівникам.

Розумною й духовною людина стає тоді, коли є дієздатною вимірювати вплив власної діяльності на природну систему, коли починає інтенсивно мислити, аналізуючи, вибираючи мету. Проблема «мети» в епоху ноосфери, в яку ми стрімко входимо, в тій чи іншій мірі прагне розв'язати освіта. Лише процеси, об'єднані метою, підлягають управлінню.

Через *запит* на обсяг і глибину змісту освіти формується рівень предметного забезпечення, його тривалість та інтенсивність у межах спроектованого *навчально-освітнього комплексу*.

Ключові компетенції й базові навички складають: мислєдіяльнісні операції, міжособистісні стосунки, властивість адаптуватися в інформаційному суспільстві, оволодіння новими технологіями, особистісними якостями (відповідальність, адекватна самооцінка, комунікабельність, самоорганізація).

Дуже важливо, щоб учні брали участь у діяльності, яка забезпечує професійне самовизначення. Освіта розпочинається не з предмета, а з проблеми. Навчальний предмет повинен вирішувати сформульовану проблему «пошуку себе в складі діяльності соціуму» концентровано.

При цьому самовизначенню учнів мають сприяти:
– інтеграція освіти і навчання (предметної області), позанавчальної практики соціально-професійного самовизначення учнів;

– орієнтованість на створення навчально-освітніх комплексів (школа – ВНЗ – соціальний інститут);
– реалізація принципу профільності навчання;
– забезпечення зустрічних зусиль учня і вчителя, ситуації успіху школяра у виборі профілю навчання.

Доцільно ввести універсальний щодо кожного профілю предмет на зразок «Технологія професійного акме». Вибір профілю навчання над вибором навчального профілю – процес довготривалий, послідовний, неперервний і складний, здійснюється на всіх етапах навчання і розвитку людини.

Упровадження знань з регіонології в освітню теорію й практику дозволяє констатувати розвиток регіональної системи освіти як наслідків порушення симетрії в антропогенізованому геопросторі, що призводять до диференціації функцій діяльності людини (в тому числі – навчальна діяльність) і зумовлюють її профільність поряд із порушенням функціонування природного середовища. У свою чергу диференціація навчальної діяльності вимагає інтегрованої освіти для цілісності особистості.

Висновок. Використовуючи регіональні й глобальні мережі інформації, можливо шляхом їхнього суміщення добувати відповідні стратегії розвитку, які треба використовувати в якості орієнтирів відбору змісту освіти та побудови освітньо-економічної перспективи.

Регіональний соціум потребує організації профілізованого навчально-освітнього простору, який у процесі розвитку на засадах упровадження системи профільного навчання введе його в стан стійкості, включивши механізми профільного навчання (учіння) в середній загальноосвітній школі для «цефалізації ноосфери» (школа) з переростанням у процес «цефалізації біосфери», – а для цього гостро постає проблема *само розумної школи*, актуалізації ідей В.І. Вернадського і А.С. Макаренка, і все буде добре...

Література

- Бердяев Н. А. Человек и машина / Н. А. Бердяев // Вопросы философии. – 1989. – № 2. – С. 147–162.
- Бехтерев В. М. Бессмертие человеческой личности как научная проблема / В. М. Бехтерев // Избранные труды по психологии личности; соч. [в 2-х т.]. Т. 1. «Психика и жизнь». – СПб.: Изд-во «Алетейя», 1999.
- Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление; [кн. 1]/В. И. Вернадский. – М.: Наука, 1977. – 191 с. (Размышление натуралиста; соч. в 2-х кн.).
- Вернадский В. И. Начало и вечность жизни / В. И. Вернадский. – М.: Сов. Россия, 1989. – 704 с.
- Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії й практики навчального процесу/ І. А. Зязюн// Рідна школа. – 2000. – № 8. – С. 8–11.
- Игнатенко А. А. Стратегия Вернадского / А. А. Игнатенко. – Кременчук: Альтернатива, 2002. – 191 с.
- Ільченко В.Р. Образовательная модель «Логика природы» / В.Р. Ільченко, К. Ж. Гуз. – М.: Народное образование. – 2003. – 240 с.
- Лозовой В.О. Етика: навч. посіб. / В.О. Лозовой М.І. Панов, О.А. Стасевська та ін.; за ред. проф. В.О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2004. / В. Г. Буданов. – 224 с.
- Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – М.: Политиздат, 1991. – 525 с.
- Макаренко А. С. Соч. в 7 т. / А. С. Макаренко. – М., 1958.
- Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера / Н. Н. Моисеев. – М.: Молодагвардия, 1990. – 352 с.
- Самодри́н А. П. Формування навчально-освітнього простору регіону: [монографія] А. П. Самодри́н. – Кременчук: ПП Шерба́тих, 2006. – 456 с.
- Холодный Н.Г. Избранные труды / Н.Г. Холодный. – К.: Наукова думка, 1982. – 444 с.